

Sygn. akt II USKP 82/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romuald Dalewski

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania S.D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Olsztynie

o wypłatę wstrzymanej emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 listopada 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 31 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 893/20,

**1. uchyla zaskarżony wyrok oraz zmienia poprzedzający go
wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 10 listopada 2020 r.,
sygn. akt IV U 980/20 i oddala odwołanie;**

**2. zasądza od ubezpieczonego S.D. na rzecz pozwanego
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Olsztynie kwotę
240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie decyzją z dnia 4 czerwca 2020 r. znak: [...] na skutek wniosku z dnia 17 marca 2020 r. wstrzymał S.D. wypłatę emerytury. Z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia emerytalnego, wypłata emerytury została zawieszona do czasu wyboru świadczenia wyższego lub wybranego przez wnioskodawcę. Ubezpieczony w dniu 17 marca 2020 r. złożył wniosek do Wojskowego Biura Emerytalnego o wypłatę emerytury wojskowej.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył S.D., który domagał się jej zmiany i podjęcia wypłaty należnego świadczenia emerytalnego wraz z odsetkami za czas opóźnień w wypłacie emerytury. W uzasadnieniu odwołania, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego w tym zakresie argumentował, że wbrew ocenie ZUS, ma prawo do wypłaty obu świadczeń emerytalnych. Wyjaśnił, że w dacie przyznania emerytury wojskowej uzyskał maksymalną wartość świadczenia wynoszącego 75% podstawy wymiaru, stąd nie miał możliwości jego podwyższenia mimo wypracowania dodatkowego okresu składkowego.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu, powołując się na treść art. 95 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin wskazał, że emerytura skarżącego została zawieszona z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia tj. emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z emeryturą z Wojskowego Biura Emerytalnego, do której odwołujący ma prawo.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 10 listopada 2020 r. w sprawie sygn. akt IV U 980/20 umorzył postępowanie w przedmiocie prawa do odsetek oraz zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie do podjęcia wypłaty świadczenia emerytalnego S.D. od dnia 1 marca 2020 r.

Sąd Okręgowy ustalił, iż wnioskodawca S.D. decyzją WBE w Olsztynie z dnia 3 lipca 1992 r., nabył prawo do emerytury wojskowej na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy

zawodowych i ich rodzin (Dz.U z 1983 r. Nr 29, poz. 139 ze zm.). Odwołujący odbył zawodową służbę wojskową w okresie od 28 września 1963 r. do 14 maja 1992 r. i uzyskał usługę emerytalną w wymiarze 29 lat. Podstawa wymiaru świadczenia wyniosła 82%. Decyzją rewaloryzacyjną z dnia 6 kwietnia 1994 r. podstawa wymiaru emerytury wojskowej wnioskodawcy została ograniczona do ustawowej maksymalnej wysokości, to jest do 75%, (76,40% z tytułu usługi oraz 15% zwiększenia z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową) zgodnie z zasadą nieprzekraczania progu podstawy wymiaru wynikającego z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 1994 r. Nr 10, poz. 36).

Decyzją z dnia 4 grudnia 2013 r. Dyrektor WBE w Olsztynie zawiesił wypłatę emerytury wojskowej w związku z wnioskiem ubezpieczonego z dnia 31 października 2013 r. o przyznanie i wypłatę emerytury z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W odpowiedzi na wniosek z dnia 31 października 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie decyzją z dnia 7 stycznia 2014 r., przyznał S.D. prawo do emerytury powszechnej na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS od dnia 1 października 2013 r., tj. od miesiąca, w którym złożono wniosek.

Pismami z dnia 17 marca 2020 r. S.D. wystąpił do WBE oraz do ZUS z oświadczeniem o wyborze świadczenie emerytalnego z WBE, które było zawieszone z racji pobierania emerytury z FUS. Poinformował, że wobec zmiany orzecznictwa sądowego będzie ubiegał się o wypłatę emerytury z dwóch źródeł.

W odpowiedzi organ rentowy w dniu 4 czerwca 2020 r. wydał zaskarżoną decyzję.

Wnioskodawca w piśmie procesowym z dnia 11 lipca 2020 r. cofnął zawarty w odwołaniu wniosek o wypłatę odsetek.

Sąd Okręgowy wskazał, że stan faktyczny sprawy nie był sporny i został ustalony na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach emerytalno-rentowych ZUS wnioskodawcy oraz w aktach WBE w Olsztynie, której prawdziwość nie była kwestionowana przez strony. Istotę sprawy stanowiło ustalenie, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją prawidłowo odmówił wypłaty emerytury powszechnej w

związku z faktem, iż wnioskodawca jest uprawniony do wypłaty emerytury wojskowej i nie przysługuje mu prawo do wypłaty dwóch świadczeń. Zgodnie bowiem z art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Zgodnie z ust. 2 przepis ten stosuje się także do świadczeń emerytalnych wojskowych. Zasada jest zatem wypłacanie jednego świadczenia, lecz przy uwzględnieniu wyjątku, przewidzianego ustawą w celu zachowania zasady wzajemności składki i świadczeń.

W ocenie Sądu Okręgowego, w świetle wskazanych przepisów oraz zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie sposób było uznać rozstrzygnięcia organu rentowego za trafne. Kluczowe znaczenie w niniejszej sprawie miał pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, OSNP 2019/114, w którym wskazano na odmienną sytuację prawną żołnierzy zawodowych - w aspekcie wpływu „cywilnych” okresów stażu emerytalnego na prawo i wysokość świadczeń wojskowych pozostających w służbie przed 1 stycznia 1999 r. i osób odbywających służbę w okresie od 2 stycznia 1999 r. Mianowicie do wysługi emerytalnej żołnierza pozostającego w służbie przed 2 stycznia 1999 r. zalicza się z urzędu posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy emerytalnej (art. 15 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych), okresy te powodują określony w ustawie wzrost podstawy wymiaru emerytury (emerytura wojskowa wzrasta o 2,6% podstawy wymiaru za nie więcej niż 3 lata okresów składkowych poprzedzających służbę, a o 1,3% za każdy następny rok i o 0,7% za każdy rok okresów nieskładkowych poprzedzających służbę).

Tak ustalona emerytura podlegać może również (na wniosek) zwiększeniu - w wyniku doliczenia okresów przypadających po zwolnieniu ze służby, o 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok zatrudnienia przed 1 stycznia 1999 r. w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy oraz za każdy rok okresów opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub za okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te

ubezpieczenia - pod warunkiem, że emerytura ta wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru i emeryt ukończył 50/55 lat życia albo stał się inwalidą.

Natomiast prawo i wysokość emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej, co wynika z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych.

Sąd Najwyższy podkreślił w konkluzji, że żołnierz który pozostawał w służbie przed 2 stycznia 1999 r. może w świadczeniu wojskowym - korzystać z „cywilnej” wysługi emerytalnej, natomiast przyjęty do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. nie ma takiego uprawnienia. Wskazał ponadto, że skoro emeryt korzysta ze wzrostu emerytury wojskowej z tytułu „cywilnej” wysługi emerytalnej, to oznacza, że zostaje zachowana zasada wzajemności składki i świadczeń w rozumieniu funkcjonującym w polskim systemie zabezpieczenia społecznego nawet wtedy, gdy włożony wkład nie jest wprost proporcjonalny do korzyści, jaką przynosi zwiększenie emerytury.

Sąd I instancji uznał, że w przypadku odwołującego nie ulegało wątpliwości, że nie miał on możliwości doliczenia okresów „cywilnego stażu pracy” do uprawnień emerytury wojskowej, gdyż zaliczając mu jedynie okres służby wojskowej, podstawa wymiaru świadczenia wynosiła 75%. Odwołujący został zatem pozbawiony możliwości podwyższenia należnej emerytury wojskowej w związku z odprowadzaniem składek na ubezpieczenia społeczne po przyznaniu prawa do tego świadczenia.

W konsekwencji Sąd Okręgowy, z mocy art. 477 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał organ rentowy do podjęcia wypłaty świadczenia emerytalnego S.D. od dnia 1 marca 2020 r. (pkt II wyroku).

Wnioskodawca w piśmie procesowym z dnia 11 lipca 2020 r. cofnął zawarty w odwołaniu wniosek o wypłatę odsetek, dlatego Sąd Okręgowy na podstawie art. 355 k.p.c. umorzył postępowanie w przedmiocie prawa do odsetek (pkt I wyroku).

Apelację od powyższego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie, który zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

1. prawa materialnego, tj. art. 95 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2020 r., poz. 53), poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do pobierania emerytury od 1 maja 2019 r. i równoczesnej wypłaty emerytury z Wojskowego Biura Emerytalnego;

2. prawa materialnego, tj. art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 289, ze zm.): poprzez jego niezastosowanie i uznanie polegające na tym, że ubezpieczony ma mieć realizowaną wypłatę obu emerytur w sytuacji, w której wskazana norma przewiduje jedynie prawo wyboru.

Wskazując na powyższe zarzuty, apelujący wniósł zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania oraz zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację S.D. wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 31 marca 2021 r. w sprawie III AUa 893/20 oddalił apelację pozwanego.

Sąd II instancji w zakresie zastosowanych przepisów prawa materialnego podzielił ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy. Wskazał przy tym, że w polskim systemie zabezpieczenia społecznego zasadą jest pobieranie jednego świadczenia (wybranego lub wyższego), co wynika wprost z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53). Zgodnie z ust. 2 tego artykułu przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa

Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że na tle tych regulacji jasne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019 nr 9, poz. 114), które zacytował trafnie Sąd Okręgowy, że o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu "cywilnego" stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej. Inaczej mówiąc, w przypadku skarżącego prawo do pobierania emerytury w systemie powszechnym - aktualnie wstrzymanej - obok emerytury wojskowej służy ubezpieczonemu wtedy, gdyby nie było możliwości uwzględnienia przy ustalaniu wysokości emerytury wojskowej jego stażu ubezpieczeniowego w systemie powszechnym (stażu „cywilnego” - w tym zakresie por. wyrok SA Katowicach 26 lipca 2019 r., III AUa 1045/18). Tak też jest właśnie w świetle prawidłowych ustaleń Sądu Okręgowego poczynionych w przypadku ubezpieczonego, któremu z uwagi na fakt, że już w momencie przyznania emerytury w 1992 r. procentowy wymiar emerytury wyniósł 75% podstawy wymiaru i nie było możliwym uwzględnienie w wysokości jego świadczenia okresów opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. Oznacza to, że ubezpieczony płacący składki na ubezpieczenie społeczne w systemie powszechnym nie mógłby skorzystać z nich w żaden sposób, gdyby odmówić mu pobierania obu zbiegających się świadczeń.

Sąd ten zauważył, iż możliwość pobierania w takich okolicznościach obu świadczeń przez ubezpieczonych jest w swej konstrukcji zbliżona do sytuacji rolników pobierających świadczenia rolnicze, którzy jednocześnie mogą efektywnie nabyć świadczenia w systemie powszechnym, gdy są urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., którym nie zalicza się okresów ubezpieczenia w systemie powszechnym do emerytury rolniczej (por. art. 33 ust. 2a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r.; o ubezpieczeniu społecznym rolników; jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 174).

W świetle powyższych rozważań wniesiona apelacja okazała się niezasadna i stosownie do art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości i wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i wydanie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, tj. zmianę wyroku Sądu I instancji i oddalenie odwołania oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym wg norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku.

Jako podstawę skargi kasacyjnej wskazał naruszenie prawa materialnego - przepisu art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291), w związku z przepisem art. 7 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 586) poprzez błędną wykładnię - uznanie, że w sytuacji gdy brak jest możliwości obliczenia wysokości emerytury wojskowej przy uwzględnieniu cywilnego stażu emerytalnego prawo do wypłaty świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługuje ubezpieczonemu, który pobiera świadczenie przyznane w oparciu o ustawę o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin, z tytułu służby wojskowej podjętej przed dniem 2 stycznia 1999 r.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, wywołanego skargą kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona.

Podkreślić należy, że wykładnia art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, a w szczególności użytego w tym przepisie zwrotu: "z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy..." (zaopatrzeniowej), była w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przedmiotem rozbieżności, czego przykładem jest pogląd wyrażony w

powołanym przez Sąd drugiej instancji wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019 nr 9, poz. 114), w którym wyjaśniono, że użyte w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej sformułowanie "emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych" oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur "wypracowanych" niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu "cywilnego" stażu emerytalnego.

Wcześniejsze orzecznictwo zajmowało jednak odmienne stanowisko. W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09 (OSNP 2010 nr 17-18, poz. 215) oraz w wyrokach: z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013 nr 7-8, poz. 91) oraz z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 (LEX nr 1394110), stwierdzono bowiem, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie zaopatrzeniowej. Świadczeniobiorca, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., uprawniony do renty wojskowej i pobierający to świadczenie, nie może więc jednocześnie pobierać świadczenia powszechnego, mimo że spełnił warunki do jego nabycia i prawo to zostało mu przyznane.

Również orzecznictwo Sądów powszechnych nie było w tej kwestii jednolite. Rozbieżności te zostały jednak usunięte przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (LEX nr 3274620) gdzie wskazano, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub

wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin). Uzasadniając ten pogląd, Sąd Najwyższy w powiększonym składzie stwierdził między innymi, że wykładnia będącego przedmiotem analizy zwrotu, dokonywana z uwzględnieniem reguł gramatycznych, musi prowadzić do wniosku, że uprawnione jest zarówno przyjęcie, że w art. 95 ust. 2 chodzi wyłącznie o odesłanie do zasad, a więc jedynie do sposobów obliczenia emerytury wojskowej określonych w art. 15a i art. 18e ustawy zaopatrzeniowej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17), jak i uznanie, że owe zasady nie mogą abstrahować od dwóch odrębnych kręgów adresatów owych zasad, gdyż są one odnoszone tylko do nich, skoro unormowane w powołanych przepisach zasady obliczenia emerytur wojskowych dotyczą jedynie "żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r." oraz "żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r." natomiast z całą pewnością nie żołnierzy, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., gdyż zasady obliczania przysługującej im emerytury wojskowej określają art. 14 i art. 15 ustawy zaopatrzeniowej, przewidujące między innymi możliwość doliczenia do wysługi emerytalnej okresów "stażu cywilnego".

To drugie stanowisko zdaniem Sądu Najwyższego w powiększonym składzie bez wątpienia zyskuje zresztą wsparcie w wykładni gramatycznej kontekstowej, która nakazuje odwołanie się do tekstu, którego część stanowi zwrot podlegający interpretacji), a zatem każe uwzględniać także miejsce, w którym ustawodawca ów zwrot umieścił. W świetle uregulowań zawartych w powołanych przepisach wspólnym mianownikiem dla wszystkich wymienionych grup żołnierzy zawodowych jest natomiast tylko maksymalna i minimalna kwota emerytury, która nie może przekroczyć 75% podstawy jej wymiaru (art. 18 ust. 1 oraz art. 18h ust. 1), a także nie może być niższa od kwoty najniższej emerytury (art. 18 ust. 2 i 3 oraz art. 18h ust. 2), ale już nie przyjęte w nich reguły obliczania emerytury.

Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w powołanej uchwale III UZP 7/21, wątpliwości w ramach tej metody wykładni dotyczą również sposobu rozumienia art. 15a ustawy zaopatrzeniowej w zakresie, w jakim co do samych zasad

obliczenia emerytury przepis ten karze stosować wyłącznie art. 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 1a-5, a co za tym idzie eliminuje możliwość uwzględnienia okresów "stażu cywilnego" zarówno poprzedzających służbę (art. 15 ust. 1), jak i przypadających po zwolnieniu ze służby (art. 14). Nie jest więc jasne, czy jeśli mowa o zasadach określonych w art. 15a, to chodzi tu o niemożność wykorzystania (skonsumowania) w celu zwiększenia emerytury wojskowej okresów "pracy cywilnej" tylko z tej przyczyny, że mimo potencjalnego braku przeciwwskazań wynikającego z przepisów ustawy "staż cywilny" nie będzie wykorzystany z powodu osiągnięcia kwoty emerytury wynoszącej 75% podstawy jej wymiaru, na co będą składały się wyłącznie uwzględnione okresy służby, czy też pominięcie przez ustawodawcę w art. 15a ustawy zaopatrzeniowej art. 14 oraz art. 15 ust. 1 tej ustawy wskazuje bardziej na zamierzoną, pierwotną niemożność wynikającą z ograniczeń narzuconych przez ustawodawcę. Jak się jednak zdaje, więcej argumentów przemawia za drugim z przedstawionych wariantów interpretacyjnych. Po pierwsze, wskazuje na to bowiem posłużenie się przez ustawodawcę w art. 15a ustawy zaopatrzeniowej zwrotem "na zasadach określonych w...", który językowo jest niemal identyczny jak użyty w art. 96 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrot "według zasad określonych w...", przy czym ten pierwszy niewątpliwie oznacza sposób obliczenia emerytury wojskowej i jej wzrostów z pominięciem (ustawowym) okresów "stażu cywilnego".

Po drugie, jest to szczególnie widoczne w odniesieniu do zasad obliczania emerytury wojskowej określonych w art. 18e ustawy zaopatrzeniowej, które nie tylko pomijają wspomniane wcześniej art. 14 i art. 15 ust. 1 tej ustawy, ale także art. 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 1a-5 i przewidują własne, odrębne regulacje dotyczące samej służby wojskowej oraz okresów zaliczanych do niej i z nią równorzędnych mających wpływ na prawo i wysokość emerytury (art. 18b-18d). Po trzecie, zgodnie z obowiązującymi zasadami wykładni językowej każdy wyjątek od zasady, a takim jest (co wynika już choćby z samej treści przepisu) regulacja art. 95 ust. 2 *in fine* ustawy emerytalnej, powinien być wykładany ściśle.

Uwzględniając systemowe reguły wykładni, Sąd Najwyższy w powiększonym składzie stwierdził, że wykładnia ta w pierwszej kolejności może posłużyć potwierdzeniu obowiązywania w polskim prawie zabezpieczenia społecznego

zasady prawa do jednego świadczenia z tytułu tego samego ryzyka ubezpieczeniowego, zwanej też zasadą nie kumulacji świadczeń. W systemie powszechnym zasada ta bez wątpienia znajduje potwierdzenie w regulacji art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej, który stanowi, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, a także w art. 95 ust. 2 *in principio* tej ustawy, zgodnie z którym przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, to jest żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej.

Sąd Najwyższy zwrócił także uwagę na analogiczne regulacje zawarte w przepisie art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz art. 7 ustawy zaopatrzeniowej i art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd Najwyższy wskazał również na szczególne ustawy dotyczące sędziów i prokuratorów, to jest ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, które regulują w podobny sposób przypadki zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury powszechnej. Opisane wyżej przypadki potwierdzają zatem zasadę nie kumulacji świadczeń przysługujących na wypadek spełnienia się ryzyka "starości" w ramach różnych systemów, zarówno ubezpieczenia społecznego, jak i zaopatrzenia.

Podsumowując, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że systemowa wykładnia użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu "z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)..." daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy

wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów. To dla nich ustawodawca wprowadził bowiem (na przyszłość) możliwość równoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, odbierając im równocześnie prawo do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia stażu "cywilnego" i pozostawiając jednak taką samą możliwość (prawo wyboru) także dla żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., po spełnieniu (poczynając od dnia 1 stycznia 2025 r.) przesłanek określonych w art. 18i ustawy zaopatrzeniowej.

Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zwrócił także uwagę, że na problem ten należy spojrzeć także szerzej, uwzględniając (temporalnie) czas, w którym zostały wprowadzone omawiane zmiany ustawowe. O ile bowiem we wcześniejszym okresie mieliśmy do czynienia z sytuacją, w której wzrost emerytury wojskowej mógł nastąpić z tytułu doliczenia okresów składkowych i nieskładkowych, a prawo do emerytury powszechnej wiązało się nie tylko z osiągnięciem wieku emerytalnego, ale także z posiadaniem określonego stażu emerytalnego, złożonego właśnie z okresów składkowych i nieskładkowych, o tyle nowe zasady obliczania emerytur wojskowych dla żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz poczynając od dnia 1 stycznia 2013 r. znajdują bądź będą w przyszłości znajdować zastosowanie w czasie, gdy prawo do emerytury powszechnej jest uzależnione wyłącznie od osiągnięcia wieku emerytalnego i zgromadzenia odpowiedniego kapitału składkowego, a nie od okresu, w którym ów kapitał był gromadzony.

Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale III UZP 7/21, opisany wyżej rezultat wykładni systemowej znajduje potwierdzenie także w wykładni funkcjonalnej (celowościowej) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej. Pośrednio cel uregulowania zawartego w tym przepisie wynika bowiem z (...) uzasadnienia projektów obu wyżej omówionych zmian ustawowych, z których wynika, że projektodawca nie zakładał możliwości kumulacyjnego pobierania świadczeń z obu systemów.

Słusznie przy tym podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., sygn. akt I UK 426/17, że taki cel nie pozostaje natomiast w sprzeczności z zasadą wzajemności składki i prawa do świadczenia, która w polskim systemie ubezpieczenia społecznego nigdy nie była pojmowana w sposób absolutny (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 11 grudnia 2006 r., OTK-A 2006 nr 11, poz. 170; 27 stycznia 2001 r., SK 41/07, OTK-A 2010 nr 1, poz. 5).

Wynika to z ogólnej logiki systemu ubezpieczeń społecznych, kierującego się nie tylko zasadą wzajemności składki i świadczeń, ale również zasadą solidarności międzypokoleniowej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2005 r., P 13/04, OTK-A 2002 nr 1, poz. 2) czy szerzej: solidaryzmu społecznego (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 22 czerwca 1999 r., OTK 1990 nr 5 poz. 100 i z dnia 4 grudnia 2000 r., K 9/00, OTK 2000 nr 8, poz. 294) oraz powszechności i względnej jednolitości kryteriów przyznawania świadczeń i określania ich wysokości (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 września 2005 r., P 17/04, OTK-A 2005 nr 8, poz. 90).

Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni aprobuje zastosowaną przez Sąd Najwyższy w powiększonym składzie wykładnię art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej.

Kierując się przedstawionymi motywami a także stwierdzając, że powołana w rozpoznawanej skardze kasacyjnej podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł jak w punkcie 1. sentencji wyroku. Równocześnie, uznając, że w sprawie wystąpiły szczególne okoliczności związane z koniecznością rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przez powiększony skład Sądu Najwyższego, na podstawie art. 102 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. nie obciążono odwołującego się kosztami postępowania kasacyjnego skarżącego (pkt 2. wyroku).

as,at.